

Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin hemen ardından pek çok uzman mevcut enerji dinamiklerini kontrolü zor bir tren gibi gördü. Güz ihtiyacının yüzde 40'ini Rusya'dan karşılayan Avrupa'nın o kişi elektrik kesintileri ve siyasi kaos olmadan atlatıp atlamayacağı konusu hem hava durumunun hem de Vladimir Putin'in insafına kalmıştı.

Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) Başkanı Fatih Birol'un bakış açısı ise farklıydı: Hızlı ve öznenli bir şekilde uygulanacak bir dizi politika, felaketi önleyebildi. IEA birkaç hafta içinde 10 maddelik bir plan hazırladı. Ülkelerin agresif enerji verimliliği programları uygulamaları, tüketiciler için enerji fiyatlarını kontrol altında tutacak sübvansiyonlar yaratmaları ve nükleer enerji santrallerini beklenenden daha uzun süre çalışır durumda tutmaları gerekcekti. Birol, Avrupa Birliği'nin temiz enerji ve iklim hedeflerini hızlandırması gerektiğini savundu. Geçen yıl Paris'teki ofisinde konuşurken bana "Hükümet politikaları önemlidir" dedi.

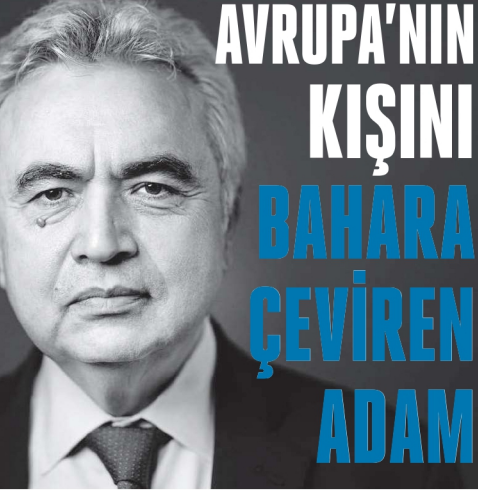
Planı işe yaradı. Avrupa Birliği üst üste iki kişi bir yandan emisyonları azaltırken mümkün olan en az enerji sorunuyla atlatıldı. Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, 13 Şubat'ta Paris'te ajansın kuruluşunun 50. yılı vesilesiyle düzenlenecek bir etkinlikte "Birlik bu zor işleri her şeyden önce sizin sayenizde, Fatih Birol sayesinde atlattık" dedi.

Aslında bu yıl, IEA'nın Paris'te petrol piyasası verilerine odaklanan üyusuk bir kurum ortaklar kurtulup, enerji dönüşümünde öncül bir role sahip önemli bir jeopolitik oyuncu rolüne dönüşmesini simgeledi. Birol, görevde gelmesinden bu yana geçen yaklaşık dokuz yıl içinde ajansın politika yapıları karbonun karbonatı kurtulma yolculuklarında hangi noktada olduklarını ve ne yapabileceklerini gösteren bir dizi analiz yayımlama gabaalına liderlik etti. Daha önce kendisi de kurumda çalışmış olan ABD Enerji Bakan Yardımcısı David Turk "Temiz enerjiye geçişte bu kadar etkili başka bir kuruluş olduğuna sanmıyorum" diyor.

Aslında bambaşka bir amaçla kurulmuştu

Dünya Bankası'nın iklim çözümlerine daha fazla yatırım yapması gerekıyor. Birleşmiş Milletler'in kürsel ısınmaya karşı mücadelede ülkeleri ortak bir çözüme ulaştırması lazım. Başka yerlerde baştan yavaş yavaş gelmeye devam edecek şekilde de olsa. Ekonomiyi karbonatın ardından daha bir görev ve IEA bunun için bir yol haritası oluşturmuş durumda.

Time dergisinin ödüllü muhabiri Justin Worland, uzun yıllardır tanıdığı Uluslararası Enerji Ajansı Başkanı Fatih Birol'u yazdı. İşte "Birol'un IEA'yi temiz enerji otoritesine çevirmesi" başlıklı o yazı

GETTY IMAGES

AVRUPA'NIN KİŞİNİ BAHARA ÇEVİREN ADAM

IEA bundan yarım asır önce, farklı bir kriz nedeniyle kurulmuştu. 1973 yılında bir grup petrol üreticisi Arap ülkesi, ABD ve diğer bazı ülkelere ihracatı İsrail'e verdikleri desteğe tepki olarak engellemişti. Bunun üzerine dünya enerji fiyatları fırladı, kitlek baş gösterdi.

ABD ve çoğu Avrupalı 16 ülkeden oluşan bir grup da bir kısmı ağırlik merkezi oluşturmak için IEA'yi kurdu. Örgüt, petrol karteli OPEC'in yaptığı gibi üye ülkelerde politika belirlemeyecek, ancak veri sağlayacak, tavsiyelerde bulunacak ve işbirliğine yulan bir ortam yaratacak.

1970'lerde yaşanan enerji krizleri sonunda etkisini yitirdi ve takip eden on yıllar boyunca örgütün etkisi de azaldı. Birol 2015 yılında ajansın başına geçtiğinde birçok çevre savunucusu IEA'nın petrol ve gaz endüstrisi ile fazla samimi olduğunun düşünyünü. Gerçekten de Birol'un kurumu yönettiği ilk bes yıl potansiyel aktivistler IEA'yi temiz enerjinin potansiyel büyümesini hafife almakla eleştirirdi.

Ancak perde arkasında, baş ekonomistlik de dahil olmak üzere IEA'de çeşitli konularında 20 yıl geçirmiş olan Birol, kurumun gündemini ve itibarını değiştirirken işi iddialı bir çaba için girmişti bile. Gelismekte olan ekonomileri IEA'nın bünyesine katmaya çalıştı ve kurumun temiz enerji alanındaki uzmanlığını kattı.

2021 yılında IEA'nın net sıfır raporunun yayınlanması bir dönüm noktasıydı. Belge, dünyayı yarıyılın ortasına kadar karbon ayak izini ortadan kaldırma rotasına sokarak 404 önemli noktayı ortaya koyuyordu.

En önemlisi de ajans, yeni fosil yakıt kaynaklarına yatırım yapılmasına gerek olmadığını söylemişti. Bu açıklama iklim savunucularının arasında bir birlik yapıtı çarşısına dönmüştü. Enerji şirketleri ise rapora fazla iyimser olmakla eleştirildi. Yeni fosil yakıt sonlandırılmı durdurmak, yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi ve mevcut enerjinin rekor verimlilikle kullanılmasını anlamına geliyordu. O zamandan bu yana bu çatlık

daha da büyüdü. IEA, iklim değişikliğine karşı enerji sisteminin nasıl değişmesi gerektiğine odaklanan bir dizi önemli rapor yayınladı ve geçtiğimiz sonbaharda mevcut politikaların altında bile petrol ve gaz talebinin 2030 yılına kadar zirveye ulaşacağını söyledi. Bu açıklama kamuoyuna yine tartışma yarattı.

Siyasi davranılmakla suçlandı

Sert tepkiler de geldi. Sektör temsilcileri ve OPEC ülkeleri IEA'nın bulgularını "siyasi" diye nitelendirerek reddetti. Kasım ayında OPEC, IEA'yı knayın ve petrolün geleceğine ilişkin değerlendirmesini "en hafif tabirle diplomatik değil" diye nitelendiren bir açıklama yayınladı.

Tarışmanın yoğunluğu daha IEA'nın ne kadar etkili hale geldiğinin bir göstergesi. Verilen tepkide bir gerçeklik payı var. IEA'nın net sıfır yolu, ülkeler analizini gerektirdiği ölkete politikalar uygulayamadıkça giderek daha zor görünüyor. Politika yapıları ve yatırımları, dünyanı sürdürülebilir bir kalkınma yoluna iletmeceğini kesin gözüyle bakmamalı. Zaten işyerimci dünyamızın hazırlıkla yapılmasına sebep olabilir. Yine de bu tür herbeher olmasa hangi noktada olurduk? IEA'nın ararışması karbonatın anınmanın nasıl olabileceğini

hayal etmeye cesaret ediyor ki böyle bir çaba olmadan dünyanın net sıfıra ulaşacağını görmek zor.

Birol, eski ulus enerji çevrelerinin dışında kalan kamuoyunda tartışılmayı kazanıyor gibi görünüyor. Hem uzun vadeli enerji dönüşümü zorlukları hem de kısa vadeli ihtiyaçları konusunda tavsiyelerine güvenen enerji bakanlıklarını telefonlarının "hızlı arama" listesinde. G-7 zirvelerine katılarak hükümet başkanlarıyla birlikte aile fotoğrafında yer alıyor. Üye ülkeler 2022'de Birol'a daha önce iş görülmemiş bir üçüncü dönem başkanlık görevi verdi ve geçen hafta Paris'te toplanan enerji bakanları, iklim değişikliği konusunu ajansın misyonuna dahil etmeyi resmen kabul etti. Bu gergin jeopolitik dönemde, bir zamanlar Batılı güçlerden oluşan kulübe katılmak isteyenler var. Geçtiğimiz hafta ülkeler Hindistan'ın tam üye olma talebini resmen görüşmeye başladı.

Birol ile yıllar boyunca yaptığım pek çok sohbette öne çıkan pek çok şey var. Enerji politikasının derinliklerine iniyor ve aynı zamanda analizlerini erişilebilir bir şekilde açıklamakta çok yetenekli. Enerji bir, neredeyse nefesi sayılır. Tüm ciddiye rağmen, bir şekilde sık sık memleketi Türkiye'de tuttuğu futbol kulübünün gündeme getirmeye başlıyor. Takımın renklerini (ösmeli) raporların tasarımlarında da kullandı.(İnsanların notu: Galatasaraylı Birol, kulübün başkanı Durum Özbek'in de uluslararası ilişkiler danışmanı.)

Benim en ilginç bulduğum ve birçok yönden onun seveyesindeki diğer liderlerden farklı olan şey ise enerji ve iklim konularında uzun ve kısa vadede bakılabilecek becerisi. IEA'yi enerji sorunlarına hızlı bir şekilde yanıt verecek şekilde adapte etti. Rusya'nın Ukrayna'yı işgaline verdiği yanıt düzenlenişe. Aynı zamanda, genellikle bir sonraki sıfıra döngüye veya üç yıl getirilene odaklanan liderlerin geride bırakan, uzun vadeli stratejik sorunlara odaklanıyor. İklim konusunu uluslararası gündemde öne çıkıncı IEA'yı duruma ayak uydurmaya hazırlayan şey de bu ileri görüşlülük oldu.

Yakın zamanda ifadesine yaptığımız bir görüşmede Birol, "sirkletlere ve yatırımcılara tek bir tavsiyesi" olduğunu söyledi: "Temiz enerji yatırım trendlerine dikkat edin. Geçen yıl kürsel olarak temiz enerjiye 1.7 trilyon dolardan fazla yatırım yapıldı. Sistem değişikliği, fosil yakıt projeleri istenmeyen ve kısır işleme dönme riskleri karşı karşıya kalıyor.

Petrol yöneticileri Birol'un agresif tahminleri hakkında istedikleri kadar şüphak edimlilikler, gerçek nihayetinde piyasada belirenecektir. *